

LA QUARTA INTERNACIONAL I LA UNIÓ SOVIÈTICA ¹

Lev Trotski

8 de juliol de 1936

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de:
<http://www.marxists.org/espanol/trotsky/ceip/escritos/Libro4/ContextHelp.htm> i contrastada amb “La IVè Internationale et l’URSS. La nouvelle Constitution est une nouvelle étape dans la dégénérescence de l’Etat ouvrier.”, en *Oeuvres*, tom 10, Publications de l’Institut Léon Trotski – EDI, París, 1981, pp. 193-200.

1.- Les tesis del Setè Congrés Mundial de la Comintern segons les quals el socialisme ha triomfat “definitivament i irrevocable en l’URSS” (tanmateix el baix nivell de productivitat del treball en comparació amb els països capitalistes avançats i independentment del curs dels esdeveniments en la resta del món!) és una mentida grollera i perillosa. L’afirmació que la Unió Soviètica comprèn “la sexta part de la superfície de la terra” té poca importància tenint en compte que l’habita tan sols el 8,5 per cent de la humanitat. Es tracta, com sempre, de la lluita entre dos sistemes irreconciliables: el socialisme i el capitalisme. Aquesta lluita no ha estat ni pot ésser resolta dins dels confins de l’URSS. Només es resolrà “definitivament i irrevocable” en el terreny mundial.

2.- La gran massa dels mitjans de producció industrials en la Unió Soviètica ha crescut enormement i roman a mans de l’estat; en l’agricultura, en mans dels *kolkhozos*, entre la propietat estatal i privada. Però la propietat *estatal* encara no és *socialista*, perquè la premissa d’aquesta és l’extinció de l’estat com a guardià de la propietat, la disminució de la desigualtat i la desaparició gradual del concepte de propietat, inclusivament en la moral i en els costums de la societat. El vertader procés en l’URSS ha seguit en els darrers anys la direcció contrària. Creix la desigualtat i, amb d’ella, la coerció estatal. Si les condicions internes i internacionals són favorables, es podrà efectuar la transició de l’actual propietat estatal al socialisme; no obstant, si les condicions resulten desfavorables, podria tornar-se al capitalisme.

3.- Tot estat obrer, en el primer període, tractarà de desenvolupar les forces productives mantenint, amb aqueix fi, el sistema del treball assalariat o, com diu Marx, “les normes de distribució burgeses”. El problema és resolt, en última

¹ Publicat en IVè Internationale, nº 1, octubre de 1936. [nota de l’edició francesa]

instància, per la tendència general del procés. Si els països avançats es veieren arrossegats a la revolució i si la riquesa social augmentés amb gran rapidesa, la desigualtat social també disminuiria veloçment i l'estat no tindria res a "cuidar". Sota les condicions d'aïllament i d'endarreriment del país soviètic, les normes de distribució burgeses han adquirit un caràcter groller i escandalós (enormes diferències salarials, primes, títols, ordres i altres coses per l'estil), i han engendrar tendències retrògrades que amenacen el sistema de propietat estatal.

4.- La baixa productivitat combinada amb una alta inversió de capital, amb enormes despeses militars i el gran balafament d'un aparell incontrolat es tradueix en el fet que les masses no tenen els més importants articles de consum personal. Les conquestes econòmiques, massa modestes com per a elevar notablement el nivell material i cultural de la població en el seu conjunt, ja resulten suficients per a donar sorgiment a un àmplia capa privilegiada. El segon pla quinquennal no mitiga els antagonismes socials, els accentua enormement. *La desigualtat creix a passos agegantats*. Els himnes d'alabança a la "vida feliç" es canten únicament en les altures, mentre les capes inferiors mantenen un silenci forçós.

5.- En aprofitar els múltiples antagonismes socials (entre la ciutat i el camp, el treball intel·lectual i el manual, les granges individuals i *kolkhozos* i les parcel·letes privades dels *kolkhozians*, els *stakhanovistes* i la resta de les masses treballadores), la *burocràcia soviètica ha adquirit una real independència en relació als treballadors*. Com qualsevol altra burocràcia, regula els antagonismes en defensa dels interessos dels més forts, els millor ubicats, els privilegiats al igual que qualsevol altra burocràcia, s'adjudica a ella mateixa una important fracció de l'ingrés nacional, convertint-se en la més privilegiada de totes les capes privilegiades.

6.- En termes de condicions de vida personal, la societat soviètica mostra fins al dia d'avui una *monstruosa jerarquització*: des dels xiquets vagabunds, les prostitutes, els lumpenproletaris... fins als "deu mil" de la cúpula, que porten una vida semblant a la del magnat capitalista d'Europa Occidental. A diferència del que diu el Setè Congrés de la Comintern, el socialisme encara no ha triomfat: ni en les condicions econòmiques objectives de l'URSS (el criteri de la productivitat del treball), ni en la consciència de les masses productores (el criteri del consum individual).

7.- No obstant, és un fet d'importància capital que les relacions socials en l'URSS, incloent-hi els privilegis de l'aristocràcia soviètica, es basen en última instància en la propietat estatal i *kolkhoziana*, adquirida per mitjà de l'expropiació de la burgesia i açò, a diferència de la propietat capitalista, obre la possibilitat per al desenvolupament de la indústria i de la cultura. L'abisme històric, obert per la Revolució d'Octubre, separa l'*economia planificada*

estatal soviètica de l' "estatització" capitalista, és a dir, la intervenció de l'estat per a salvar la propietat privada i "regular" el sistema econòmic perimit, frenant el desenvolupament de les forces productives i rebaixant el nivell de vida del poble. La identificació de l'economia soviètica amb la feixista (Itàlia, Alemanya), tan freqüent entre els economistes liberals, és fruit de la ignorància, o de la manca d'escrúpols. La victòria de la burocràcia bonapartista de l'URSS sobre l'avantguarda proletària no equival, de cap manera, a la victòria de la contrarevolució capitalista, encara que és cert que li obre el camí.

8.- Assenyalar (com fan els anarquistes i els ultraesquerrans de tots els colors) que el proletariat ha de tenir la mateixa actitud envers la Unió Soviètica que envers els estats imperialistes, és afirmar que a la classe obrera no li interessa que la indústria estatitzada i l'agricultura col·lectivitzada en la Unió Soviètica es mantinguin i desenvolupen, o bé que una guerra civil llence l'economia a la descomposició i al capitalisme feixista. Aquesta posició és digna dels "amics" idealistes desil·lusionats de la Unió Soviètica, dels diletants i xarlatans polítics d'estil liberal o anarquista, però de cap manera dels revolucionaris marxistes, que mai perden de vista el *factor fonamental de la història: el desenvolupament de les forces productives.*

9.- Ja hem dit que l'estratificació social de la societat soviètica es produeix, sobretot, en el domini de la distribució i de manera únicament parcial. Però no hi ha un mur infranquejable entre la distribució i la producció. En fomentar l'avidesa d'individus i grups fins al punt de fer-los perdre tot control, la burocràcia desacredita la concepció de la propietat social. El creixement dels privilegis econòmics dona lloc a un dubte legítim entre les masses: *a qui servirà el sistema en última instància?* Les "normes de distribució burgeses", que ja han excedit àmpliament els límits tolerables, amenacen de desbaratar la disciplina social de l'economia planificada i, amb ella, la propietat estatal i kolkhoziana.

10.- Les distintes vies possibles cap a la restauració del sistema burgès es revelen amb tota claredat en el problema de la família. Atès que, a causa del baix nivell material i cultural del país i la supressió de la iniciativa de les masses, la burocràcia no ha assolit complir les tasques de la conservació i educació social, comença ara a *restablir i exalçar la família petitburgesa* i la seua estreta economia privada, brou de cultiu de la imbecilitat social en totes les seues variants. Però la família planteja directament el problema del dret d'herència. La pròpia burocràcia, que tracta de basar-se políticament en la família conservadora, sent que la seua dominació és defectuosa i incompleta, perquè no està en situació de llegar els seus privilegis materials als seus successors. La qüestió del *dret d'herència* mena, no obstant, a la qüestió ulterior dels límits de la *propietat privada*. Aquesta és una de les possibles vies de restauració del capitalisme. En tots els terrenys de la vida social la burocràcia

posa en perill tot el que el sistema soviètic té de progressiu. No és el guardià de la “propietat socialista”; s’ha convertit en el seu soterrador.

11.- El significat polític de la *nova constitució* es contradiu directament amb la seua interpretació oficial. La “constitució stalinista” no és un avanç “del socialisme a la societat comunista” com diuen descaradament les autoritats, sinó un retrocés de la dictadura del proletariat cap a un règim polític burgès.

El desenvolupament de la societat socialista hauria d’expressar-se en el terreny polític a través de l’extinció de l’estat. El primer pas de l’extinció de l’estat hauria de ser la liquidació total de la burocràcia elevada per damunt de la societat. Però, en els fets, la nova constitució dóna força de llei al procés diametralment oposat. No pot ser d’una altra manera. L’augment dels privilegis exigeix policies per tal de defensar-los.

12.- D’acord amb la nova constitució, la *coerció estatal* no sols no disminueix sinó que, per contra, adquireix un caràcter més concentrat, franc i cínic. Es destrueixen els soviets. Les institucions locals i centrals, és a dir, “municipals” i “parlamentàries”, basades en el sistema plebiscitari, no tenen res a veure amb els soviets, els organismes de combat de les masses treballadores. D’altra banda, han estat privades de tota importància real. La nova constitució col·loca, oficialment i pública, tot el poder i el control de tots els aspectes de la vida econòmica i cultural en mans del “partit” stalinista, independent tant del poble com dels seus afiliats, i que representa l’*aparell polític* de la casta dirigent.

13.- Diguem de pas que la constitució liquida *de jure* la posició dominant del proletariat en l’estat, posició liquidada *de facto* fa molt de temps. Declara que, d’ara en avant, no hi ha ja dictadura de “classe” sinó “popular”, cosa que, des del punt de vista marxista, és totalment absurda. La dictadura del “poble” sobre si mateix hauria d’haver significat la dissolució de l’estat en la societat, és a dir, la mort de l’estat. En realitat, *la nova constitució sanciona la dictadura de les capes privilegiades de la societat soviètica sobre les masses productores*. D’aquesta manera la burocràcia elimina la possibilitat de l’extinció pacífica de l’estat i crea les vies “legals” per a la contrarevolució econòmica, és a dir, la restauració del capitalisme mitjançant un “colp blanc”. La burocràcia ja crea el terreny per a aquesta possibilitat amb la promulgació de l’engany sobre la “victòria del socialisme”. Ens correspon cridar la classe obrera a oposar les seues forces a les pressions de la burocràcia, en defensa de les grans conquestes d’Octubre.

14.- A diferència de la mentida oficial, la nova constitució, lluny d’estendre la “democràcia” soviètica, sanciona la seua liquidació total. Cada un dels seus articles proclama que els amos de la situació no lliuraran voluntàriament les seues posicions al poble. El caràcter aristocràtic i absolutista de la nova constitució s’expressa amb major claredat en la nova croada anunciada el dia

mateix de la seua publicació: la croada per l'“extermini dels enemics del poble, les rates i feristes trotskistes” (*Pravda*, 5 de juny de 1936). La burocràcia és perfectament conscient de l'origen del perill mortal que l'aguaita i dirigeix el terror bonapartista contra els representants de l'avantguarda proletària.

15.- La classe obrera de l'URSS ha estat privada de l'última possibilitat de reforma legal de l'estat. *La lluita contra la burocràcia es converteix, necessàriament, en una lluita revolucionària.* Fidel a les tradicions del marxisme, la Quarta Internacional *rebutja decididament el terror individual*, junt amb tots els mètodes de l'aventurerisme polític. Hom únicament pot aixafar la burocràcia per mitjà de la mobilització de les masses, conscients del seu objectiu, contra els usurpadors, paràsits i opressors.

Si el retorn del capitalisme a l'URSS requereix una *contrarevolució social* (eliminació de la propietat estatal dels mitjans de producció i de la terra i restauració de la propietat privada), el desenvolupament futur del socialisme requereix inexorablement una *revolució política*, és a dir, l'enderrocament violent del règim polític de la burocràcia degenerada, així com la preservació de les relacions de propietat instaurades per la Revolució d'Octubre. L'avantguarda proletària de l'URSS, basada en les masses treballadores de tot el país i en el moviment revolucionari de tot el món, haurà de derrocar la burocràcia per la força, restablir la democràcia soviètica, eliminar els enormes privilegis i garantir el genuí avanç vers la igualtat socialista.

16.- Respecte a la guerra, com a totes les altres qüestions, els partits de la Quarta Internacional no es basen en consideracions i simpaties de tipus formal i idealista, sinó només en criteris marxistes. Per exemple: recolzen Etiòpia malgrat que hi ha esclavitud i un règim polític bàrbar, perquè en primer lloc la formació de l'estat nacional independent és un pas històric progressiu per a un país capitalista i, en segon lloc, perquè la derrota d'Itàlia significaria l'inici de l'enfonsament d'una societat capitalista decadent.

L'avantguarda proletària del món sencer recolzarà l'URSS en guerra, tot i la burocràcia parasitària i del Négus sense corona al Kremlin, perquè el règim social de l'URSS, malgrat les seues deformacions i úlceres, representa un gegantí avanç històric en comparació amb el capitalisme putrefacte. La derrota d'un país imperialista en la propera guerra provocarà l'enfonsament no sols de la seua forma estatal sinó, també, dels seus fonaments capitalistes i, per consegüent, la propietat estatal reemplaçarà la propietat privada. La derrota de la Unió Soviètica significaria no sols l'enfonsament de la burocràcia soviètica sinó, també, el reemplaçament de la propietat estatal i col·lectiva pel caos capitalista. Donades les circumstàncies, l'elecció de la línia política és ineludible.

No obstant, el suport resolt i intrèpid de l'avantguarda proletària mundial a l'URSS en guerra no significa que el proletariat ha d'aliar-se amb els aliats imperialistes de l'URSS. “El proletariat d'un país imperialista aliat a l'URSS ha de mantenir totalment i absoluta la seua intransigent *hostilitat cap al govern imperialista del seu propi país*. (*La guerra i la Quarta Internacional*, tesis del Secretariat Internacional de la Lliga Comunista Internacional, Bolxevics Leninistes, paràgraf 44).

“La intransigent oposició proletària a l'aliat imperialista de l'URSS ha de basar-se en la política classista internacional i en els objectius imperialistes d'aqueix govern, en el caràcter traïdor de l'“aliança”, en la seua especulació amb un retorn de l'URSS al capitalisme, etcètera. Per tant, la política d'un partit proletari tant en un país imperialista “aliat” com en un d'enemic ha d'orientar-se vers l'enderrocament revolucionari de la burgesia i la conquesta del poder. Només d'aquesta manera es crearà *una vertadera aliança amb l'URSS* i es salvarà del desastre al primer estat obrer.” (ídem, paràgraf 45).

17.- Els temors dels “ultraesquerrans” a què la victòria de l'URSS es traduïska en una major consolidació de les posicions de la burocràcia bonapartista deriven d'una concepció equivocada, tant de les relacions internacionals com del procés intern de l'URSS. Els imperialistes de tots els bàndols no es reconciliaran amb la Unió Soviètica fins que no s'hi haja restablert la propietat privada dels mitjans de producció. Siga quina siga l'alineació dels estats al començament de la guerra, en el transcurs de la mateixa els imperialistes sabran arribar a un acord i aconseguir un realineament recíproc, sempre a costa de l'URSS. *L'URSS podrà evitar la derrota en la guerra únicament sota una condició: que reba ajuda de la revolució en Orient o Occident*. Però la revolució internacional (l'única cosa que pot salvar l'URSS) significarà al mateix temps el colp mortal per a la burocràcia soviètica.

18.- *És l'URSS un estat obrer?* L'URSS és un estat basat en les relacions de propietat creades per la revolució proletària, administrat per una burocràcia obrera en benefici dels interessos de noves capes privilegiades. Tanmateix les colossals diferències d'escala, es pot qualificar l'URSS d'estat obrer en el mateix sentit que es pot qualificar d'organització obrera un sindicat dirigit i traït pels oportunistes, agents del capital. Així com els revolucionaris defensen tot sindicat, inclús els més reformistes, de l'enemic de classe i lluiten alhora intransigentment contra els dirigents traïdors, els partits de la Quarta Internacional defensen l'URSS dels colps de l'imperialisme, sense abandonar per un sol instant la lluita contra l'aparell stalinista reaccionari. Tant en la guerra com en la pau, es reserven plena llibertat per a criticar la casta soviètica dominant i plena llibertat per a lluitar contra tots els acords d'aquesta amb els imperialistes a costa dels interessos de l'URSS i de la revolució internacional.